

ΣΥΜΒΟΛΗ

στα μαθήματα
της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Τεύχος 15 - Ιανουάριος-Ιούνιος 2023

Της συντάξεως

Είναι εύλογη η απορία μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου αλλά και γονέων σχετικά με τη χρησιμότητα των λεγομένων Αρχαίων Ελληνικών. Και επιτακτική η ανάγκη και υποχρέωση ημών των φιλολόγων ν' ανταποκριθούμε και να διατυπώσουμε πειστικά επιχειρήματα σχετικώς με τη χρησιμότητα και την εξαιρετική μορφωτική-παιδευτική ιδιότητα των λεγομένων Αρχαίων Ελληνικών, του Ελληνικού λόγου, ποιητικού και πεζού.

Και πρώτον μιν να επισημάνουμε αφενός ότι αυτό, που λέμε σήμερα Αρχαία Ελληνικά, οι λόγιοι της Ελληνικής Γραμματικής Παράδοσης (Αρχαίας, Ελληνιστικής, Βυζαντινής, μετα-Βυζαντινής) ονόμαζαν «Ελληνική» και να διαλύσουμε αφετέρου το μύθο ότι η Αρχ.Ελληνική ήταν κάποτε ομιλουμένη της καθημερινότητας γλώσσα. Η «Ελληνική» λοιπόν ήταν η γλώσσα των λογίων (των επιστημόνων), οι οποίοι συνέγραφαν είτε ποιητικό είτε πεζό λόγο, (ιστορικό, φιλοσοφικό, ιατρικό, μυθιστορηματικό, παιδαγωγικό, δικανικό κλπ.), με βάση τους κανόνες της Γραμματικής, Λογικής, Ποιητικής, Ρητορικής. Και διδάσκονταν και εκφωνούνταν προσωδιακά ή άδονταν τα κείμενά τους στα Μουσεία (Ελληνομουσεία) των μεγάλων Ελληνικών πόλεων, δηλ. τα πανεπιστήμια της Αρχαίας και Ελληνιστικής περιόδου, με κορυφαίο εξ αυτών το Μουσείο της Αλεξανδρείας.

Η μουσικότητα του λόγου λοιπόν συμβάλλει στον βιωματικό χαρακτήρα της παιδείας, η οποία ορίζεται ως «παίδων ολκή και αγωγή προς τον ορθόν λόγον». Και τούτο διότι ο ρυθμός και η αρμονία (που συνιστούν τη μουσικότητα) «καταδύονται εις το εντός της ψυχής φέροντα την ευσημοσύνην». Μία δε αμυδρή βιωματική εμπειρία μπορούμε να έχουμε κατά την εκφώνηση των λέξεων ΕΙΡΗΝΗ # ΠΟΛΕΜΟΣ σύμφωνα με την εμμελή απαγγελία του διατηρουμένου και σήμερα εκκλησιαστικού λόγου, που διέσωσε κάπως τον αρχαίο προσωδιακό (Κ.Οικονόμος, Carsten Hoeg). Αυτή η ακουστική εμπειρία της εμμελούς εκφώνησης των τριών μακρών συλλαβών της λ. ΕΙΡΗΝΗ σε αντίθεση με την ακουστική εμπειρία των τριών βραχείων συλλαβών της λ. ΠΟΛΕΜΟΣ συμβάλλει στη βιωματική αποδοχή του αγαθού της ΕΙΡΗΝΗΣ και στη βιωματική απόρριψη του κακού του ΠΟΛΕΜΟΥ.

Τέλος, η λέξη και έννοια της δημοκρατίας επινοήθηκαν από τους Έλληνες σοφούς, που όρισαν ως δημοκρατία «την μήτε πλουσίους άγαν μήτε πένητας έχουσιν πολίτας» και το πολίτευμα όπου «τοις μεν πονηροίς ουκ έξεστιν άρχειν τοις δε αγαθοίς ουκ έξεστι μη άρχειν»! Δεν πρέπει να προβληματιστούν οι μαθητές μας, ως οι αυριανοί πολίτες, αν όντως υφίστανται και τηρούνται τα κριτήρια της αληθινής πατρογονικής Δημοκρατίας;

Ι.Ν. Ηλιούδης, δ.Φ

Περιεχόμενα

Φύλλο εργασίας για εκπαιδευτική επίσκεψη στο νομό Τρικάλων

της Βασιλικής Κοσμάνου-Λιακατά,

Εκπαιδευτικού στο Μουσικό Σχολείο Λάρισας, Μουσικολόγου (Α.Π.Θ.),

MSc Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) - Σελ. 2-4

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΣΧ. ΕΤΟΥΣ 2022-2023ΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

του Θεοδώρου Κουτσιώρα, Θεολόγου - Σελ. 5-8

Προτεινόμενες διορθώσεις στη Γραμματική της ΑΕ του Μιχ. Οικονόμου

και στο εγχειρίδιο της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας της Α' Γυμνασίου

του Ι.Ν.Ηλιούδη, δ.Φ - Σελ. 9

email: elioudes@sch.gr

Τεχνική Επιμέλεια: Ρούσσας Γεώργιος, καθηγητής Πληροφορικής Γυμνασίου Πυργετού

Φύλλο εργασίας για εκπαιδευτική επίσκεψη στο νομό Τρικάλων

της Βασιλικής Κοσμάνου-Λιακατά,
Εκπαιδευτικού στο Μουσικό Σχολείο Λάρισας, Μουσικολόγου (Α.Π.Θ.),
MSc Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας)

Σε συνέχεια του προηγούμενου τεύχους, που περιλάμβανε Φύλλο εργασίας για τον Δήμο Τεμπών, στο παρόν τεύχος παρουσιάζεται ο νομός Τρικάλων και μερικά από τα σημεία που είναι προσιτά στο πλαίσιο μιας ημερήσιας σχολικής εκπαιδευτικής δράσης. Οι μαθητές και οι μαθήτριες σε μικρές ομάδες αναζητούν πληροφορίες για τον εκάστοτε τόπο μελέτης και εξερεύνησης, ενώ είναι χρή-

σιμο και το υλικό των μουσείων που προσφέρεται στο διαδίκτυο, για την καλύτερη προσέγγιση του πλούτου των εκθεμάτων, αλλά και την κατανόηση της αξίας του κάθε χώρου.

Φύλλο εργασίας εκπαιδευτικής επίσκεψης Μετέωρα – Καλαμπάκα – Τρίκαλα

Ονοματεπώνυμα μαθητών - μαθητριών:

1. _____ 2. _____

Είστε δημοσιογράφοι! Καλείστε να εξερευνήσετε τους προορισμούς της σημερινής εκπαιδευτικής επίσκεψης...
Ας ξεκινήσουμε λοιπόν!

1^{ος} σταθμός: Ιερά Μονή Αγίου Στεφάνου Μετεώρων

Ερωτήσεις:

- Πότε ιδρύθηκε η μονή από τον μοναχό Ιερεμία; _____
- Ποιος ήταν το κτήτοράς της; (έχτισε το μοναστήρι) _____
- Σε ποιον άγιο είναι αφιερωμένη η κεντρική εκκλησία (το καθολικό της μονής) _____ και πότε γιορτάζει; _____
- Τι είναι το τάλαντο και το σήμαντρο; _____

2^{ος} σταθμός: Κέντρο Ψηφιακής Προβολής Ιστορίας και Πολιτισμού των Μετεώρων

Σε 4 βίντεο 3D θα δείτε σύντομα την ιστορία του Ολύμπου, των Μετεώρων, των μοναστηριών & της πανίδας και χλωρίδας της περιοχής.

Τι σας έκανε περισσότερο εντύπωση; (περιγράψτε το πολύ με 20 λέξεις)

3^{ος} - α σταθμός: Μουσείο Φυσικής Ιστορίας (<https://meteoramuseum.gr/>)

Ερωτήσεις:

- Πόσα είδη ζώων και πόσα είδη μανιταριών υπάρχουν στα 2 αυτά μουσεία;

- Ποια τα βασικά χαρακτηριστικά που διαχωρίζουν την ομάδα των θηλαστικών από την ομάδα των πτηνών;

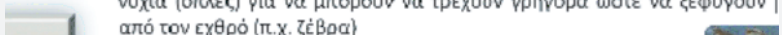

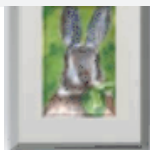
Το ήξερες;

Μπορούμε να καταλάβουμε εάν ένα θηλαστικό είναι σαρκοφάγο-κυνηγός ή φυτοφάγο-θήραμα παρατηρώντας τα δόντια, τα μάτια και τα νύχια του!

Οι κυνηγοί (σαρκοφάγα) έχουν **κοφτερά δόντια** για να μπορούν να σκοτώνουν το θήραμα και να σκίζουν τη σάρκα του, **γαμψά** συνήθως **νύχια** ώστε να συγκρατούν και να ξεσκίζουν με αυτά τη λεία και επίσης, κατά κανόνα, έχουν μάτια που «κοιτούν» μπροστά έτσι ώστε να έχουν την αντίληψη του βάθους και να εντοπίζουν το θήραμα με ακρίβεια. **Αντίθετα**, τα θηράματα (φυτοφάγα), έχουν κατά κανόνα τα μάτια στα πλάγια του κεφαλιού, π.χ. λαγός (για να έχουν μεγάλο οπτικό πεδίο γύρω τους και να βλέπουν έτσι έγκαιρα τον κυνηγό τους), δόντια που τους επιτρέπουν να κόβουν και να μασούν την τροφή και συνήθως πλατιά νύχια (οπλές) για να μπορούν να τρέχουν γρήγορα ώστε να ξεφύγουν από τον εχθρό (π.χ. ζέβρα)

Τα παρακάτω χαρακτηριστικά νομίζεις ότι σχετίζονται με ένα θηλαστικό θηρευτή ή με ένα θήραμα; Βάλε Χ στα σωστά τετράγωνα....

	Θηρευτής	Θήραμα
Μάτια που «κοιτούν» μπροστά		
Μάτια στα πλάγια του κεφαλιού		
Δυνατά πόδια και πέλματα με γαμψά νύχια		
Λεπτά πόδια που καταλήγουν σε οπλές		

Ποιές από τις παρακάτω ιδιότητες και χαρακτηριστικά πιστεύεις ότι πρέπει να έχει ένας κυνηγός-σαρκοφάγο; Βάλε Χ στο αντίστοιχο κουτάκι.

Δύναμη

Ταχύτητα

Εξαιρετική όραση & όσφρηση

Δόντια που σκίζουν τη λεία

Μάτια στο πλάι του κεφαλιού

3^{ος} – β σταθμός Μουσείο Μανιταριών

Βρείτε τα παρακάτω και δώστε τα ονόματά τους

4^{ος} σταθμός: Μουσείο Τσιτσάνη

Ερωτήσεις

- Τι ήταν ο χώρος αυτός στο παρελθόν; _____
- Τι σκοπούς σήμερα εξυπηρετεί; _____
- Τι ήταν ο Βασίλης Τσιτσάνης; _____

Καλή εξερεύνηση!!!

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΧ. ΕΤΟΥΣ 2022-2023

του Θεοδώρου Κουτσιώρα, θεολόγου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η λέξη παγκοσμιοποίηση (Globalism), αναφέρεται 42 φορές στα έγχειρίδια θρησκευτικών Γυμνασίου και Λυκείου του Σχ. έτους 2022-2023.

Μια πρώτη αναφορά στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης γίνεται στο βιβλίο Θρησκευτικών της Β' Γυμνασίου¹. Οί 14χρονοι μαθητές, μετά από κάποια ολιγόλεπτη συζήτηση με τον θεολόγο καθηγητή και αφού χωριστούν σε ομάδες, καλούνται να αναπτύξουν, προφορικά, τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά της παγκοσμιοποίησης.

Στο βιβλίο Θρησκευτικών της Α' Λυκείου² οι μαθητές καλούνται απλά να μετάσχουν σε κάποια δραστηριότητα σχετική με την παγκοσμιοποίηση.

Στο βιβλίο Θρησκευτικών της Β' Λυκείου υπάρχει συγκεκριμένο υλικό που αφορά τη μελέτη και την ανάλυση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης.

Η προσέγγιση του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης στη Β' Λυκείου γίνεται ουσιαστικά μέσα από την παράθεση τεσσάρων αποσπασμάτων, σχετικών με την παγκοσμιοποίηση. Δύο από τα τέσσερα αυτά αποσπάσματα ανήκουν στον Μητροπολίτη Περγάμου, Ιωάννη Ζηζιούλα, ένα άλλο απόσπασμα ανήκει στον Αρχιεπίσκοπο Άλβανίας, Άναστάσιο Γιαννουλάτο και ένα τελευταίο απόσπασμα ανήκει στον Θεολόγο καθηγητή Πανεπιστημίου, Μάριο Μπέγζο.

Εκτός από τα τέσσερα αυτά αποσπάσματα, που προαναφέραμε, στη Β' Λυκείου υπάρχει και η παράθεση ενός πατερικού κειμένου με την αντίστοιχη μετάφρασή του. Το πατερικό αυτό

απόσπασμα είναι από έπιστολή του ιερού Χρυσόστομου και αδόκιμα έπιστρατεύεται για να φανερώσει, προφανώς, ότι η Όρθόδοξη Έκκλησία έχει θίξει το θέμα της παγκοσμιοποίησης εδώ και αιώνες.

Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με το περιεχόμενο των τεσσάρων αποσπασμάτων της Β' Λυκείου που αφορούν την παγκοσμιοποίηση. Θα εξετάσουμε την έπάρκεια του πατερικού αποσπάσματος και τέλος θα εξάγουμε κάποια συμπεράσματα σχετικά με την παγκοσμιοποίηση που αφορούν κυρίως μαθητές και εκπαιδευτικούς της Β/θμιας Έκπαίδευσης στη Χώρα μας.

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ, ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ- ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Α. ΤΑ ΔΥΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΗΖΙΟΥΛΑ

Στο πρώτο απόσπασμα: «Καίριο ζήτημα...δέν κινδυνεύει»³ ο συγκεκριμένος επίσκοπος:

- Αναγνωρίζει ότι η θρησκεία διαμόρφωσε και διαμορφώνει άμεσα ή έμμεσα πολιτιστικές ταυτότητες

- Λόγω του αρνητικού παρελθόντος ή θρησκεία υποβαθμίζεται

- Παραδέχεται μια ύγιη παγκοσμιότητα, που έρχεται σε αντίθεση με τις στρεβλώσεις της παγκοσμιοποίησης

- Η όρθοδοξία θεωρείται παράγοντας ύγιους παγκοσμιότητας αφού:

- Σέβεται τη διαφορά και την έτερότητα

□ Δεν είναι φοβική απέναντί της ή στο θρησκευτικά διαφορετικό

□ Κινείται με βάση την αγάπη

□ Αντιτίθεται στη ζηλωτική μισαλλοδοξία, ή οποια ταυτίζεται με έθνική ή κρατική οντότητα

□ Κινείται με της αξίες της αγάπης και της ελευθερίας, αξίες που την καθιστούν όχι απλά άνεκτη, αλλά και αναγκαία

• Δημιούργησε πολιτισμό (Αγάπη, ελευθερία, ακεραιότητα-μοναδικότητα προσώπου, ιερότητα και σεβασμός του σώματος, δημιουργία σύμπαντος)

• Η όρθοδοξία οφείλει να τοποθετηθεί απέναντί των κινδύνων της παγκοσμιοποίησης (άνθρωπινο πρόσωπο, αξιοπρέπεια, ελευθερία, φυσικό περιβάλλον)

• Στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης δεν απαντούμε με περιχαράκωση, αλλά με επικοινωνία και εμφάνιση πολιτιστικών αξιών.

Στο δεύτερο απόσπασμα: «Τόσο ή παγκοσμιότητα...παγκοσμιοποίηση»⁴ ο συγκεκριμένος έπισκοπος:

• Τονίζει ότι ή παγκοσμιότητα και ή οίκουμενικότητα είναι προϋποθέσεις ύπαρξης του ανθρώπου

• Υπογραμμίζει ότι ή παγκοσμιοποίηση είναι προκατασκευασμένο ιστορικό μόρφωμα-ιδεολόγημα

• Γράφει ότι ή παγκοσμιοποίηση είναι τεχνητή παγκοσμιότητα και παραμορφωμένη οίκουμενικότητα

• Προσθέτει ότι παγκοσμιοποίηση είναι ή προώθηση παγκόσμιας ένότητας (με διάκριση μεταξύ πλουσίων και φτωχών, με σύγκρουση οίκονομικών συμφερόντων, με περιθωριοποίηση, με αὐτοεγκατάλειψη -ἀπομόνωση σε περιπτώσεις απουσίας παραγωγής ἀγθών και ἀνταγωνισμού)

• Η παγκοσμιοποίηση διανύει μιὰ βαθιά ἀντίφαση

Από τη μιὰ μεριά ἔχουμε ἔνωση λαών-ἀνθρώπων, ὑπέρβαση συγκρούσεων, ἐκδημοκρατισμὸ τῆς πολιτικῆς καὶ αὐξηση πλούτου μέσω τεχνολογίας καὶ παραγωγῆς ἀγαθῶν τῆς ὀφελος τοῦ ἀνθρώπου.

Από τη ἄλλη ἔχουμε ἀτομοκρατία, καλλιέργεια πλεονεξίας, φιλαυτία πὺ μεταφράζεται σὲ ἄδικη κατανομή ἀγαθῶν καὶ ὑπερτονισμὸ τοῦ εὐδαιμονισμοῦ, ἐνῶ ή οίκονομική δύναμη ἀνά-

γεται σὲ πρώτη ἀξία μὲ τὴ γνώση νὰ στοχεύει πρῶτιστα στὸν εὐδαιμονισμό.

• Ὁ πολιτισμὸς τῆς παγκοσμιοποίησης: ὅ,τι παράγει ή γνώση διατίθεται γιὰ τὴν εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου. Πάνω στὴν εὐδαιμονία καὶ τὴν καλοπέραση χτίζεται ή πανανθρώπινη ἐνότητα. Καμιὰ ἄλλη πολιτιστική ἀξία δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ἐνοπιὸ δύναμη γιὰ τὸν κόσμο.

• Η παγκοσμιοποίηση ὡς ἀπειλή ἰσοπέδωσης πολιτιστικῶν ταυτοτήτων δρᾷ περισσότερο ὡς μύθος

• Η παγκοσμιοποίηση ἀποτελεῖ μιὰ ἐπιβολή μιᾶς ἐνιαίας μορφῆς πολιτισμοῦ, ή ὅποια τῆς δὲν θεωρεῖται ἐπιβολή, λόγω τῆς ελευθερίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ συμβαίνει γιὰτί:

• Ἀπὸ μόνη τῆς κάποια χώρα ἐπιλέγει ἓναν ξένο πολιτισμὸ (π.χ. Ἀμερικῆς). Αὐτὴ ή λογική αὐτόματα ὀδηγεῖ στὴν ὑποβάθμιση τοῦ οἰκείου πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας καὶ τὴν de facto ἀναγνώριση τῆς πολιτιστικῆς ὑπεροχῆς τῶν «ἀξιών» τῆς παγκοσμιοποίησης.

• Εἶναι πιθανὸ ή παιδεία μιᾶς χώρας νὰ μὴν ἔχει τὴ δύναμη ὑπεράσπισης τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας

• Εἶναι πιθανὸ ή ἴδια ή παιδεία μιᾶς χώρας νὰ ἔχει ἀλωθεῖ ἀπὸ ἓναν κυρίαρχο πολιτισμὸ τῆς χώρας.

Η παγκοσμιοποίηση, σύμφωνα πάντα μὲ τὸν Μητροπολίτη Περγάμου, ἀπειλεῖ τῆς πολιτιστικῆς ταυτότητες πὺ ἤδη ἔχουν ἀτονήσει καὶ ἔξασθενήσει ἀπὸ μόνες τους. Ἐπομένως αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ πολιτιστικῆς ταυτότητες εἶναι ἀναμενόμενο νὰ παραγκωνίζονται, χωρὶς νὰ προβάλουν ἀξιόλογη ἀντίσταση καὶ χωρὶς νὰ προξενοῦν ἰδιαίτερη δυσκολία στὴν παγκοσμιοποίηση.

B. ΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΥ ΝΥΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΒΑΝΙΑΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΥ

Στὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας «Εἶναι φανερό...ἀνθρώπινες σχέσεις [...]»⁵:

• Τονίζεται ξεκάθαρα ὅτι ή παγκοσμιοποίηση ἀποτελεῖ ἐπιβολή ἐνὸς πολιτισμοῦ (θεωρητικὰ ἀνώτερου τῶν ὑπολοίπων). Αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς ταυτίζεται:

□ Μὲ τὸν δυτικὸ πολιτισμὸ, πὺ κύριο χαρα-

κτηριστικό του είναι ή διαρκής κερδοφορία και

- Μὲ μιὰ ἐλεύθερη ἀγορὰ καὶ οἰκονομία

• Τονίζεται ὅτι ἡ παγκοσμιοποίηση δὲν εἶναι ἀπλὰ μιὰ οἰκονομικὴ διαδικασία. Αὐτὴ ἡ διαδικασία:

- γενικὰ παραβλέπει τὶς ταυτότητες τῶν λαῶν
- καταστρέφει ἐθνικὲς ταυτότητες
- Παραμερίζει καὶ καταρρακώνει ἀξίες ὅπως ἡ φιλία, ἡ ἐντιμότητα, ἡ ἐγκράτεια, τὸ κοινωνικὰ εὐαίσθητο καταναλωτικὸ πρότυπο.

Γ. ΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, ΜΑΡΙΟΥ ΜΠΕΓΖΟΥ

Στὸ τέταρτο αὐτὸ ἀπόσπασμα: «Ἡ παγκοσμιοποίηση ...οἰκουμενικότητα»⁶ ὁ καθηγητὴς:

• Παραδέχεται ὅτι ἡ παγκοσμιοποίηση ἔχει δύο πρόσωπα, ὅπως δύο πρόσωπα εἶχε καὶ ὁ ἀρχαῖος ρωμαϊκὸς θεὸς Ἰανός. Ἄρα ἡ παγκοσμιοποίηση ἔχει τὴ θετικὴ ὄψη καὶ τὴν ἀρνητικὴ τῆς ὀψης.

ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ἀναφερόμενος στὴ θετικὴ ὄψη τῆς παγκοσμιοποίησης ὁ καθηγητὴς λέει ὅτι:

• Ἡ παγκοσμιοποίηση εἶναι τὸ ἀντίδοτο στὴν ἐθνικοποίηση κάθε μορφῆς. Ἀποτελεῖ τὸ ἀντίδοτο στὸν ἐθνικισμό, στὸν φυλετισμό, στὸν σωβινισμό, στὸν ρατσισμό καὶ σὲ ἄλλα παρόμοια. Κατὰ τὴ γνώμη του, αὐτὲς οἱ μορφὲς ἐθνικοποίησης ὁδηγοῦν αὐτόχρημα σὲ ἀπομονωτισμὸ καὶ σὲ φανατισμό, μὲ τὴν ἔννοια τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῆς ξενοφοβίας.

• Ὁ καθηγητὴς βλέπει τὴν παγκοσμιοποίηση, ἐπίσης, ὡς τὴ μοναδικὴ καὶ ἀπαραίτητη προϋπόθεση νὰ μεταβληθοῦν οἱ κοινωνίες καὶ τὰ ἔθνη, ἀποβάλλοντας τὰ βαρίδια συντηρητισμοῦ τοῦ παρελθόντος.

ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Γράφοντας γιὰ τὰ ἀρνητικὰ τῆς παγκοσμιοποίησης ὁ καθηγητὴς σημειώνει:

• Ἡ παγκοσμιοποίηση, στὸν ἐκφυλισμὸ τῆς, μετατρέπεται σὲ προπομπὸ μιᾶς νέας ἀποικιοκρατίας.

• Ἡ παγκοσμιοποίηση ὁδηγεῖ στὴν ἐκδυτικοποίηση τοῦ πλανήτη

• ὁδηγεῖ σὲ ἓνα κακῶς ἐννοούμενο ἐξευρωπαϊσμό, σὲ μιὰ ἀμερικανοποίηση τῆς νοοτροπίας μας.

• Ἡ παγκοσμιοποίηση προωθεῖ μιὰ καὶ μόνο πολιτιστικὴ παράδοση, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης.

Ὁ καθηγητὴς κατανοεῖ τὴν παγκοσμιοποίηση ὡς μιὰ ἀμοιβαία συνύπαρξη ἐθνῶν καὶ κοινωνιῶν, κάτι ποὺ ὁδηγεῖ στὴν οἰκουμενικότητα. Κατὰ τὴ γνώμη του ἡ παγκοσμιοποίηση ὀφείλει νὰ μεταστοιχειωθεῖ σὲ οἰκουμενικότητα.

ΤΟ ΠΑΤΕΡΙΚΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ἡ ἐπιλογή τῆς Χρυσόστομικῆς παραπομπῆς: «Μὴ οὖν διαλίπτε... τῆς οἰκουμένης ἀπάσης»⁷, ὡς μιᾶς παραπομπῆς ποὺ ὑποστηρίζει τὴν παγκοσμιοποίηση, ἔστω καὶ μὲ τὴν ἔννοια τῆς οἰκουμενικότητας, εἶναι τὸ λιγότερο ἀτυχές.

Ὑπάρχει σήμερα μιὰ τάση πολλῶν διανοουμένων νὰ θέλουν στὶς παραδοξότητες τοὺς πατερικὴ ὑποστήριξη καὶ θεμελίωση. Εἶναι θλιβερὸ ἐπακόλουθο, ἐπειδὴ τὰ πατερικὰ κείμενα δὲν «βγαίνουν» στὰ μέτρα τοὺς νὰ κακοποιοῦνται, νὰ παραβιάζονται ἢ καὶ νὰ διαστρεβλώνονται. Αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ στὸ πατερικὸ ἀπόσπασμα ποὺ παρατίθεται στὶς σελίδες Ὁρησκευτικῶν τῆς Β' Λυκείου.

Τὸ σίγουρο εἶναι ὅτι ἡ λέξη οἰκουμένη τοῦ ἀρχαίου κειμένου δὲν σημαίνει πλανήτης, ὅπως ἀφήνεται νὰ νοηθεῖ ἀπὸ τοὺς συντάκτες τῆς Ὁρησκευτικῆς ὕλης. Ἐὰν τὸ ἀρχαῖο κείμενο καλομελετηθεῖ στὴν ὁλότητά του καὶ μείνει ἀπαραβίαστο, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὡς οἰκουμένη λογίζονται οἱ περιοχὲς ὅπου ὑφίστανται Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος λέει στὸν ἐπιστολὴ Ἀράβιο, ὅτι τὸ κακὸ δὲν ἀφορᾷ μόνο τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινούπολης, ἀλλὰ ἀγγίζει καὶ κάθε Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς ἐπικράτειας τοῦ Βυζαντίου «πανταχοῦ τῆς γῆς τὰς Ἐκκλησίας λυμαίνεται.»⁸

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οἱ Ὁρθόδοξοι μαθητὲς ὀφείλουν νὰ συγκρατήσουν ὡς δεδομένο:

1. Ὅτι διανύουμε τὴν ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποίησης

2. Ὅτι ἡ παγκοσμιοποίηση διαφέρει ἀπὸ τὴν οἰκουμενικότητα καὶ τὴν παγκοσμιότητα

3. Ότι η παγκοσμιοποίηση ταυτίζεται με συγκεκριμένο πολιτισμό (Ευρώπης - Αμερικής), αλλά όχι αλάθητο πολιτισμό.

4. Ότι ο δυτικοευρωπαϊκός πολιτισμός θεοποιεί την οίκονομία

5. Ότι μπορούμε να έντοπίσουμε θετικές πλευρές της παγκοσμιοποίησης, αλλά περισσότερο τις αρνητικές πλευρές της.

6. Ότι η παγκοσμιοποίηση απειλεί και περισσότερο υποτάσσει τη διαφορετικότητα των εθνικών ταυτοτήτων

7. Ότι η παγκοσμιοποίηση καλλιεργεί κραυγαλέες αντιφάσεις

8. Ότι η Όρθόδοξη παράδοσή μας υπερέχει στον άξιακό της κώδικα από την «ήθικό» κώδικα της παγκοσμιοποίησης, του διεθνισμού και του κοσμοπολιτισμού.

9. Ότι η παγκοσμιοποίηση οδηγεί σε ένα νέο είδος άποικιοκρατίας

Οι Όρθόδοξοι μαθητές παραπληροφορούνται αν νομίζουν ότι:

1. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένας μύθος
2. Σέβεται τον ιδιαίτερο πολιτισμό μας
3. Είναι υποχρεωμένοι να υποταχτούν στην επέλασή της
4. Η παγκοσμιοποίηση είναι μονόδρομος
5. Η παγκοσμιοποίηση στοχεύει στην έλευθερία, την ειρήνη και την παγκόσμια ένότητα

Οι Όρθόδοξοι μαθητές οφείλουν να αφομοιώσουν:

1. Ότι η Όρθόδοξη πνευματικότητα δεν είχε και δεν έχει ανάγκη των αρχών της παγκοσμιοποίησης
2. Ότι ένότητα υπήρχε, ως ιστορικό προηγούμενο, και προ του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης

3. Ότι οι αρχές της παγκοσμιοποίησης συγκρούονται με τον Όρθόδοξο πολιτισμό

4. Ότι οι αρχές της παγκοσμιοποίησης υποβαθμίζουν πρόσωπα και κοινωνίες

5. Ότι η κατάργηση ή η αποδυνάμωση των εθνικών συνόρων και η ίσοπέδωση των εθνικών και πολιτιστικών ταυτοτήτων από τη παγκοσμιοποίηση δεν είναι ένας μύθος

6. Ότι η σύγχρονη παιδεία στην Ελλάδα έχει αλωθεί κατά ένα μεγάλο μέρος από τις «έντολές» της παγκοσμιοποίησης.

7. Ότι δεν πρέπει να θυσιάζουν στο βωμό της παγκοσμιοποίησης τον πατριωτισμό και την ιδιαίτερη αγάπη προς την πατρίδα τους

8. Ότι ο φανατισμός, ή μισαλλοδοξία και η ξενοφοβία αποτελούσαν και αποτελούν άπαξίες στον Όρθόδοξο ήθικό κώδικα

9. Ότι η παγκοσμιοποίηση περνάει κρίση σε επίπεδο αρχών, γι' αυτό και έχει άμεση ανάγκη επανεκκίνησης.

¹ Θρησκευτικά Β' Γυμνασίου σελ. 69

² Θρησκευτικά Α' Λυκείου σελ. 140

³ Ιωάννης Ζηζιούλας, Μητροπολίτης Περγάμου, «Πολιτιστικές ταυτότητες και παγκοσμιοποίηση», στο Πολιτιστικές «ταυτότητες» & «παγκοσμιοποίηση», Κείμενα Συνεδρίου, Έταιρεία Παιδείας και Πολιτισμού «Εντελέχεια» Εκπαιδευτήρια Γείτονα & Κωστέα Γείτονα, Αθήνα, 2003, σσ. 25-33. Θρησκευτικά Β' Λυκείου σελ. 89

⁴ Ζηζιούλας, Ι., Μητροπολίτης Περγάμου, Πολιτιστικές ταυτότητες και παγκοσμιοποίηση. Στο έργο: Πολιτιστικές ταυτότητες και παγκοσμιοποίηση. Έταιρεία Παιδείας και Πολιτισμού «Εντελέχεια» Εκπαιδευτήρια Γείτονα και Κωστέα Γείτονα, Αθήνα, 2003, σσ. 25-33. Θρησκευτικά Β' Λυκείου σσ. 53-54

⁵ Αναστάσιος (Γιαννουλάτος), Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας, Παγκοσμιότητα και Όρθοδοξία, Ακρίτας, Αθήνα, 32001, σσ. 246-250. Θρησκευτικά Β' Λυκείου σελ. 52

⁶ Μπέγζος, Μ., Όρθόδοξη άγωγή και παγκοσμιοποίηση. Στο έργο Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Όρθοδοξίας, Τά Θρησκευτικά ως μάθημα ταυτότητας και πολιτισμού. Βόλος, 15-17 Μαΐου 2004,

⁷ Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα, 2005, σσ. 145-148. Θρησκευτικά Β' Λυκείου σσ. 53-54

⁸ Ιωάννης Χρυσόστομος, Έπιστολή ρκα', Αραβίω, PG 52, 675. [Μεταγραφή στα νέα ελληνικά, ΕΒΠ.] Θρησκευτικά Β' Λυκείου σελ. 51

Προτεινόμενες διορθώσεις στη Γραμματική της ΑΕ του Μιχ. Οικονόμου και στο εγχειρίδιο της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας της Α΄ Γυμνασίου

του Ι.Ν. Ηλιούδη, δ.Φ.

Στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (εγχειρ. Α΄Γυμνασίου) διδάσκεται η παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα και ειδικότερα α) Ουσιαστικών που δηλώνουν όργανο ή μέσο και β) ουσιαστικών που δηλώνουν τόπο¹.

α) Μεταξύ των ουσιαστικών που δηλώνουν όργανο ή μέσο παρατηρούνται

1) «ποτήριον <πί-νω» και κατάλ. «-τήριον»², ενώ στην εν χρήσει Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής του Μιχ. Οικονόμου εκ του «πίνω (θ.πο) και κατάλ.-τήριον»³. Διαφωνώ με την ως άνω ερμηνεία. Θεωρώ δε ότι η λέξη προήλθε από το ρηματικό επίθετο ποτ(-ός), (-όν) και την κατάλ.-ήριον και δηλώνει το όργανο, με το οποίο απολαμβάνεται το ποτόν. Ομοίως δε και το «αισθητήριον» οφείλουμε να το θεωρούμε ότι παράγεται εκ του ρημ.επιθέτου «αισθητ(-ός)» και κατάλ. -ήριον, αλλά και το «πλήκτρον» εκ του πληκτ(-ος) και κατάλ.-ρον και όχι εκ του «πλήγτρον».

2) «άροτρον <αρό-ω + κατάλ.-τρον»⁴. Κατά την άποψή μας όμως το άροτρον εκ του ρημ.επιθέτου αροτ(ός) (=«ηροτριασμένος»⁵) και κατάλ.-ρον. Και βέβαια δηλώνει το όργανον, με το οποίο καθίσταται η γη «ηροτριασμένη».

β) Μεταξύ των ουσιαστικών που δηλώνουν τόπο παρατηρούνται

1) «ορμητήριον <ορμάομαι και κατάλ.-τήριον»⁶. Αλλά το αρχαιοελληνικό «ορμητήριον» κατά τη γνώμη μας εκ του «ορμέομαι» (πρβλ. «και παρασκευαζόμενον ορμητήρια και καταφυγάς και θήρατρα...»⁷). Συνεπώς το «ορμητήριον» εκ του ρημ.επιθέτου «ορμητέος»⁸ και κατάλ.-ήριον. Το δε «θήρα-τρον» εκ του «θηρατ-ός» και

κατάλ.-ρον (πρβλ. «πάντα τα καλά γίνεται θηρατά τοις ανθρώποις»⁹).

2) «θέατρον από το θεά-ομαι και κατάλ.-τρον»¹⁰. Όμως κατά την άποψή μας εκ του «θεατ-ός»¹¹ και κατάλ.-ρον. 2α) «βάθρον <βαίνω και κατάλ. -θρον»¹². Κατά τη γνώμη μας όμως επίσης το βάθρον εκ ρημ.επιθέτου βατ(ός) + κατάλ.-ρον > *βατ-ρον > βάθρον, διότι το -τ-μετατρέπεται σε θ αφομοιούμενο προς το επόμενο δασυνόμενο ρ. Στο πιο πάνω βέβαια παράδειγμα, θέατρον, δεν αφομοιούται το τ προς το ρ, προκειμένου ν' αποτραπεί η δυσηχία δύο αλληλάλληλων θ (*θέαθρον!). Ούτω πως εχόντων των πραγμάτων, ως άνω, «έστι γαρ εκ τούτων και περί των άλλων εικάσαι»!

¹ Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄Γυμνασίου (Μπεζαντάκος κ.ά.) ΟΕΔΒ, Αθήνα 2007, σ.56

² Ό.π.

³ Μιχ.Χ.Οικονόμου, Γραμματική της Αρχ.Ελληνικής, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2006, σ.254

⁴ Αρχαία Ελλ.Γλώσσα, ό.π., Γραμματική, ό.π.

⁵ Theognostus Gramm., Canones sive de Orthographia 599

⁶ Αρχαία Ελλ.Γλώσσα, ό.π.

⁷ Plutarchus Biogr., Phil., De sollertia animalium

⁸ Iamblichus Phil., Protrepticus 9 «καθάπερ εις άσυλον τέμενος την αρετήν ορμητέον».

⁹ Polybius Hist., Historiae 10.47.11

¹⁰ Αρχαία Ελλ.Γλώσσα, ό.π.

¹¹ Plutarchus Biogr., Phil., De curiositate «πολλάκις τα τοις άλλοις ρητά και θεατά...»

¹² Αρχ.Ελλ.Γλώσσα, ό.π.